

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 89 (1976)

Rubrik: Ligia Romontscha = Lia Rumantscha : rapport annual 1975
Autor: [s.n.]

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 24.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

LIGIA ROMONTSCHA
LIA RUMANTSCHA

Rapport annual 1975

La suprastanza dalla LR

parsura	dr. med. vet. P. Ratti, Malögia
viceparsura	Cristian Caduff, Cuera
nuder	Rudi M. Netzer, Savognin
assessur	prof. dr. Jachen Arquint, Cuera
assessur	Theo Candinas, Cuera
secretari	Hendri Spescha, Domat/Ems
suppleants	Leo Nicolay, Klosters
	prof. Isidor Winzap, Cuera

Presidents dallas societads affiliadas dalla LR

Societad Retoromontscha	prof. dr. Gion Deplazes, Cuera
Romania	Ignaz Cathomen, Falera
Uniun dals Grischs	rav. Gion Gaudenz, Puntraschigna
Renania	Gion Kunfermann, Cuera
Uniung Rumantscha Surmeir	Albert Camen, Riom
Uniun da Scripturs Romontschs	prof. dr. Andri Peer, Winterthur
Cuminonza Radio Romontsch	dr. Stefan Sonder, Cuera

La reorganisaziun dalla LR

Ils 31 da schaner 1976 ha la radunonza da delegai approbau cun gronda maiortad la reorganisaziun dalla LR.

La reorganisaziun che porscha las premissas administrativas, organisatoricas e structuralas per realisar il niev program d'acziun e che duei garantir il diever optimal dils mieds a disposiziun era gia stada la tractanda centrala dalla radunonza da delegai dils 5 da fenadur 1975. Quella veva approbau igl emprem capetel concernent l'administraziun ed igl organigram administrativ. En connex cun la reorganisaziun dils organs dalla LR ei la damonda dalla repartiziun dils delegai dallas societads cun tgira da territori d'aventada il crap da scarpetsch che ha giu per consequenza che la radunonza da delegai ei vegnida serrada.

El decuors digl atun 1975 eis ei reussiu d'arrivar da cuminonza cun las societads affiliadas a novas propostas per la repartiziun dils delegai. Per mauns dalla radunonza da delegai ha il cussegl acceptau las propostas dall'UdG e dalla Renania, laschond als delegai la libertad d'elecziun denter quellas duas variantas.

Cun 41:16 vuschs han ils delegai dau la preferenza alla proposta dall'Uniun dals Grischs e decidiu definitivamein la representanza sco suonda:

Romania	18
Uniun dals Grischs	14
Renania	7
Uniung Rumantscha Surmeir	6
Societad Retoromontscha	5
Uniun da Scripturs Romontschs	5
Cuminonza Radio Romontsch	5

Ils ulteriurs capetels dalla reorganisaziun ein vegni acceptai cun pintgas modificaziuns, aschia che las premissas per la realisaziun dil niev program d'acziun ein ussa dadas.

La pressa romontscha

El decuors dils davos onns ei la LR adina puspei s'occupada cun la damonda dalla pressa romontscha. Ella ei neu e neu stada cunscienta che quella ademplescha sper radio e televisiun in impurtont pensum per l'actualisaziun dil lungatg. En quei grau ein oravontut ils inserats da muntada. Per numerus Romontschs ei la gasetta la pli impurtonta lectura romontscha. Ella garantescha cheutras ina preschientscha cuntinuada dil plaid scret el pievel e dat la cunterpeisa alla pressa tudestga. Duront ils onns 1968 entochen 1971 ein las stentas dalla LR seconcentradas sin la realisaziun d'in supplement interromontsch per las quater gasettas Fögl Ladin, Gasetta Romontscha, Casa Paterna e Pagina da Surmeir. Sper

l'avischinaziun dils divers idioms spetgav'ins d'in tal supplement era in augment dalla part d'inserats. Las stentas per quei project ein stadas vanas, essend ch'ils editurs han per finir buca saviu seunir.

Il matg 1973 ha la Renania giavischau cun ina resoluziun che la LR studegi pei a pei la damonda dalla pressa interromontscha. Ina cumissiun speciala ha finalmein proponiu da crear l'INFORMAZIUN ROMONTSCHA ch'ei cumparida per l'emprema ga igl atun 1974. Mo era quella sligiazion ha buca pudiu cuntentar. Per gidar nossas duas societads affiliadas Renania ed Uniung Rumantscha da Surmeir a surmuntar las difficultads finanzialas da lur organs Casa Paterna e Pagina da Surmeir ha la radunonza da delegai dils 5 da fenadur 1975 decidiu sin proposta da suprastonza e cussegl da dar allas duas societads in subsidi da frs. 10 000 resp. frs. 5 000. En medem temps ei la suprastonza vegnida incaricada da tschercar ina sligiazion cuntenteivla per la pressa romontscha entira. Ina nova cumissiun da pressa cumponida dils presidents dallas 4 societads cun tgira da territori e dil president dalla LR ha — da cuminonza cun ils editurs dalla Gasetta Romontscha e dil Fögl Ladin — examinau danovamein la questiun d'in sustegn efficient alla pressa romontscha e suttamess alla suprastonza propostas concretas. Sin fundament da quellas propostas han suprastonza e cussegl formulau per mauns dalla radunonza da delegai dils 31 da schaner 1976 la proposta suandonta:

1. Sco indemnisaziun per lur gronda lavur da translaziun ed en vesta a lur muntada culturala e linguistica sustegn la LR la pressa romontscha cun ils imports sequents:

Gasetta Romontscha	frs. 15 000.—
Fögl Ladin	frs. 15 000.—
Casa Paterna	frs. 10 000.—
Pagina da Surmeir	frs. 5 000.—
Il Chardun	frs. 2 000.—

2. El preventiv 1976 ein pia da prever frs. 47 000.— sco sustegn alla pressa romontscha.
3. Las gasettas romontschas sustenidas han da suttametter alla LR lur rendaquens annuals.

Suenter viva discussiun ha la radunonza da delegai dils 31 da schaner 1976 approbau la proposta da suprastonza e cussegl cun 50:13 vuschs e cheutras documentau sia voluntad da mantener la pressa romontscha sco factur impurtont per il manteniment dil lungatg.

Or dil ravugl dalla radunonza sortescha il giavisch ch'ina cumissiun persequiteschi vinavon il problem dalla pressa.

La questiun dil principi territorial

Ils 22 da fevrer 1972 ha lic. iur. R. Viletta inoltrau alla LR in postulat pertuccont il principi territorial e supplicau ella da dumandar la regenza

grischuna da numnar ina cumissiun d'experts che duei examinar la problematica dils treis postulats circumscrits el postulat numnau.

A caschun dalla radunonza da delegai dils 17 da zercladur 1972 ha la suprastonza proponiu da dar suatientscha al postulat da R. Viletta e da supplicar la regenza grischuna da numnar la cumissiun giavischada. Cun 35:0 vuschs han ils delegai approbau quella proposta e concludiu cun 44:0 vuschs da schar decider la suprastonza cura che l'istanza seigi d'inoltrar alla regenza. Ins leva oravontut buca periclitar l'istanza dalla LR al Cussegl federal. Suenter che quell'istanza ei stada sin buna via ha la suprastonza dalla LR suttamess ils 11 da zercladur 1974 sia damonda alla regenza.

Ils 10 da fenadur 1974 ha la regenza rispundiu la damonda ed exprimiu il giavisch che la LR dueigi senza formar ina cumissiun d'experts. Ella ei stada digl avis che pér il rapport da quels lubeschi ad ella da prender ina posiziun definitiva en caussa.

El decuors dils 1975 eis ei reussiu alla suprastonza da gudignar ils signurs suandonts sco experts per la damonda dil principi territorial:

dr. H. P. Moser, president dalla dertgira administrativa, Turitg

dr. iur. Fortunat Vincenz, Cuera

lic. iur. Ruodi Viletta, Turitg.

Quella cumissiun ei seradunada per l'emprema gada il november 1975. Pils 17/18 d'october 1975 ha la fundaziun Philipp-Albert-Stapfer-Haus a Lenzburg envidau in grond diember Romontschs ad ina sentupada da lavur per cuntinuar la lavur stada prestada da quell'instituziun gia ils onns 1972 e 1973. Ils participonts han discussiunau la situaziun dalla Romontschia e formulau diversas propostas concretas sils camps cuors per scolasts, scolaziun dils carschi, assimilaziun, radio e televisiun e. a.

El decuors dallas discussiuns ei denton la questiun dil principi territorial daventada la damonda centrala. Ils participonts ein per finir arrivai alla conclusiun che la fundaziun Philipp-Albert-Stapfer-Haus duessi organisar el decuors digl onn 1976 a Lenzburg ina dieta dedicata a quei tema. Igl intent da quella emprema dieta duess esser quel da mussar che la tgira ed il manteniment dils 4 lungatgs svizzers ein in pensum naziunal ed en tgei mesira ch'il principi territorial sa survir al schurmetg da minoritads linguisticas. Ina gruppa da lavur ei vegnida incumbensada d'elavurar propostas concretas per la realisaziun dalla dieta.

La radunonza da delegai

Ord motivs dall'unitad dalla materia ein bein da risguardar en quest rapport omisduas radunonzas da delegai, quella dils 5 da fenadur 1975 e quella dils 31 da schaner 1976. Sco gia menziunau ei la reorganisaziun dalla LR stada la fatschentà centrala dad omisduas radunonzas. La questiun spinusa dalla repartiziun dils delegai dallas societads cun tgira da territori

ha senza dubi exponiu ils delegai ad ina tensiun schiglioc strusch usitada. Ella retrospectiva savein nus constatar cun satisfacziun e cuntentientscha ch'ils delegai ein sestentai da ver en egl igl entir e da tschentar quel sur pretensiuns e giavischs particularistics. Els han documentau spért da toleranza e la voluntad da salvar l'unitad denter ils Romontschs. Las medemas qualitads ein era semanifestadas ella damonda dil sustegn alla pressa romontscha. Per quella lur tenuta meretan ils delegai grond engraziament.

Il cussegl

Sche la reorganisaziun dalla LR ha saviu vegnir concludida cun gronda unanimitad ei quei bein en emprema lingia il meret dil cussegl. Ils presidents da nossas societads affiliadas — oravontut quels dallas societads cun tgira da territori — ein sestentai dad elavurar e da suttametter propostas beinponderadas ed equilibradas.

En sias 4 sesidas ha il cussegl tractau sper las damondas da gestiun, quen, preventiv, administraziun diversas damondas da sustegns specials che survargan las cumpetenzas finanzialas dalla suprastonza.

Speciala atenziun ha il cussegl dedicau al «Rapport davart la posiziun dalla LR conc. l'instrucziun fundamentala romontscha en loghens ferm germanisai» per mauns dil departement d'educaziun.

Buca meins intensiv ei il cussegl sefatschentaus cun la damonda dil sustegn alla pressa romontscha. Il cussegl ei semanifestaus en diversas damondas principialas sco impurtont organ consultativ e directiv ed ha cheutras preparau il terren per ils impurtonts conclus ch'ei stai da prender ella radunonza da delegai.

La suprastonza

Per la suprastonza ei igl onn 1975 sentelli staus preponderontamein sut l'enzenna dalla reorganisaziun. A quella fatschenta ha ella dedicau, seigi el plenum ni en gruppas da lavur internas, in temps considerabel senza denton negligir ils auters pensums che creschan ad in crescher.

La suprastonza ha salvau buca meins che 20 sesidas. Ella ha giu da prender posiziun — oravontut per mauns dil departement d'educaziun — en diversas damondas da muntada principiala. Aschia eis ella s'exprimida en in rapport pli extendiu en l'impurtonta damonda dall'«Instrucziun romontscha fundamentala en scolas da vischnauncas fermamein germanisadas». La suprastonza ha accentuau cun detschartadad la necessitad da salvar il principi dalla scola fundamentala romontscha per igl entir intschess romontsch e mussau vias e pusseivladads da sustener quellas cun mesiras auxiliaras. Il spazi per experiments ei da restrenscher sin in minimum e da tener absolutamein sut controlla severa.

En la questiun d'in «Seminari inferiur ladin» sco partiziun d'ina scola media privata en Engiadina ei la suprastonza sespruada da metter en evidenza ils interess e basegns dalla Romontschia en sia totalitad. Ella ha oravontut accentuau ils disavantatgs ch'ina decentralisaziun ha per la posiziun dil romontsch e dils Romontschs. Da l'autra vart ha la suprastonza dalla LR saviu apprezzar la muntada d'in seminari inferiur per ils ladins en ina regiun linguisticamein ferm periclitada.

La suprastonza ei plinavon s'exprimida en la damonda dil futur seminari cantunal da mussadras da scoletta. Ella ei digl avis che quel dueigi vegnir erigiis a Cuera e buca a Clastra e quei oravontut egl interess dalla formaziun da nossas mussadras romontschas. La suprastonza ha formulau clar ed entelgeivel sut tgei cundiziuns ch'ella ei prompta da porscher maun ad ina integraziun dil Seminari da mussadras dalla LR sco partiziun romontscha d'in seminari cantunal.

El decuors dils 1975 ha la suprastonza giu da tractar denter auter 38 damondas da sustegn. Da quellas serefereschas 18 ad ediziuns, 11 a scolettas e 9 a fatgs divers. La suprastonza ei sestentada da sustener el rom da sias competenzas finanzialas e dil preventiv tut las iniziativas, lavurs e stentas per la cultivaziun ed il manteniment dil lungatg. Ual il grond diember da damondas inoltradas dat perdetga da bia voluntad ed anim d'engaschament.

Il secretariat

Ils organs dalla LR — radunonza da delegai, cussegl e suprastonza — san prender lur decisiuns mo sch'els san sebasar sin ina documentaziun solida e schi completa sco pusseivel. Da procurar per quella e da preparar las sedutas ad uras ei in dils pensums dil secretariat. Per quel vegn la reorganisaziun a purtar egl avegnir beinenqual midada e senza dubi era in surpli da lavur.

La lavur da contabilitad che stat els mauns da giuvna Genoveva Arquisch ei carschida considerablamein en consequenza digl augment dils mieds mess a disposiziun da Confederaziun e Cantun. Ella cumpeggia era il menaschi dil Seminari da mussadras dalla LR, digl internat da quel e dils numerus cuors d'assimiliaziun ellas vischnauncas. Intensiv ei era igl engaschament dil secretariat ella vendita e spediziun da cudischs, canzuns e cuors audiovisuals. Il recav ord quella vendita munta per igl onn da rapport sin total frs. 167 182.—; quei ei daveras ina summa considerabla e tochen oz aunc mai contonschida. Buca meins che frs. 64 780.— ein entrai ord la vendita dil Vocabulari Romontsch, tudestg-sursilvan e muossa con tscherca da che quell'ovra fundamentala ei.

En quei connex lein nus buca tralasar da menziunar la buna collavuraziun da giuvna Betta Heinrich che absolvescha da present siu tierz onn d'emprendissadi mercantil tier la LR.

Per munconza da mieds, temps e persunal han la biblioteca ed igl archiv dalla LR buca saviu vegnir tgirai ils davos onns cun il quitau giavischeivel. Alla fin digl onn da rapport ha la suprastonza elegiu giuvna Ines Gartmann, bibliotecara diplomada, sco ulteriura forza da lavur el secretariat. Nus fagein ad ella in beinvegni cordial e sperein che la lavur zun varionta da nies secretariat plagi ad ella.

Ediziuns dalla LR

OVRAS FUNDAMENTALAS

a) *VOCABULARI ROMONTSCH tudestg-sursilvan*

Ils 26 da mars 1975 ei staus per la LR in di da speciala muntada. Quei di ei l'emprema spediziun dil *VOCABULARI ROMONTSCH tudestg-sursilvan* da Ramun Vieli ed Alexi Decurtins arrivada en Casa Romontscha. Sco gia menziunau ha quell'ovra ton desiderada anflau in'accoglientscha ed in esit impressiunont. Ussa che la lavur ei arrivada ad ina buna fin engraziein nus grondamein al redactur dall'ovra, professor dr. *Alexi Decurtins*, a siu assistent professor *Isidor Winzap*, alla Stampa Romontscha, a tut las instituziuns che han susteniu l'ovra finanziamein ed als numerus collaboraturs e gidonters che han promoviu l'ovra cun plaid, cussegl e lavur.

b) *DICZIUNARI RUMANTSCH tudais-ch-ladin*

Malaveta ha quell'ovra — medemamein spetgada cun desideri — buca saviu vegnir realisada sco sperau egl onn da rapport. Dall'aschunta cun ils plaids novs ei la secunda correctura finida aschia che era quell'ovra stuess finalmein cumparer el decuors dil 1976. Per la lavur prestada entochen oz engraziein nus grondamein al redactur, *prof. dr. R. R. Bezzola* ed a ses collaboraturs.

c) *PLEDARI DA SUTSELVA*

Era quell'ovra che vegn redigida da *Curo Mani* ei aunc adina buca diltut sut tetg.

d) *BIBLIOGRAFIA RETOROMONTSCHA*

Gia igl onn 1974 ha la suprastonza dalla LR numnau ina cumissiun incaricada cul studi e la preparaziun d'ina reediziun e continuaziun da quell'impurtonta ovra fundamentala.

La cumissiun, presidiada da *prof. dr. J. C. Arquint*, ha elaborau las reglas da cataloghisaziun e stabiliu ils principis che duein valer per la realisaziun pratica dall'ovra. Sin istanza dalla LR ha il departament d'educaziun cun

decret dils 25 da fenadur 1975 dau a signur Norbert Berther, cataloghisader tier la biblioteca cantunala, la pusseivladad da sededicar duront 15 uras l'jamna al pensum special en connex cun la redacziun dalla bibliografia. Nus engraziein grondamein als signurs cuss. gov. Otto Largiadèr e dr. R. Bornatico, bibliotecari cantunal, per lur capientscha e promptadad ed als signurs dalla cumissiun per lur engaschament.

Publicaziuns per la giuventetgna

Ensemen cun l'Ovra Svizra da Lectura per la giuventetgna ein vegni edi uonn ils carnets suandonts:

nr. 1347	Alig Giusep	Carlito, il pign Indian
nr. 1348	Berther Toni	Fanny e ses vischins
nr. 1349	A. P. Grob-Ganzoni	Flip, Flap e Flup
nr. 1350	Planta Jachen Andri	Las chartas da Martin
nr. 1351	Deplazes/Signorell	Dani, tias nursas
nr. 1352	Berther/Signorell	Fanny e sies vaschigns
nr. 1353	Baumann/Decurtins	Viers vitgs e marcaus da betun
nr. 1354	Baumann/Stupan	Fin cha cumüns e citats sun betunats

Ils carnets OSL ein patertgai e concepì sco lectura supplementara tier ils mieds d'instrucziun ufficials. La cumissiun da redacziun, presidiada da Toni Halter, sestenta adina puspei da risguardar ils basegns pratics dalla scola e quei ton concernent la tematica sco ils divers scalems da lectura. Nus savein mo sperar che nos scolasts fetgien era stedi diever da quella gronda purschida da lectura supplementara. La cumissiun da redacziun ed il secretariat ein engrazieivels per propostas e giavischs davart da nos scolasts e vegnan bugen a risguardar quels ton sco pusseivel.

Ediziuns sustenidas dalla LR

Sco gia menziunau ha la suprastanza dalla LR tractau in grond diember da damondas per sustegns d'ediziuns. Uniu cun nies engraziament ad auturs ed editurs lein nus bugen nudar cheu las ovras sustenidas cumparidas el decuors dils 1975 e recumandar quellas al cumin da lecturs romontschs.

Bundi Martin	Historia dalla vischnaunca da Sagogn
Dermont Plasch	Historia locala da Rueun; secund tom, Barschament, Il temps dallas strias
Luzzi Robert	Larschöla, mumaints lirics
Peer Andri	Il chomp sulvadi, poesias
Planta Armon	Tampradas, poesias
Stupan Victor	Monografia dal cumin da Sent

EDUCOLL 1, in giug da zambergiar

L'UNICEF, il fondo dallas Naziuns Unidas per l'affonza, ha ediu uonn per l'emprema ga cun EDUCOLL 1 in giug da zambergiar che stat sut il tema «Baghegiar e habitar ell'Africa occidentala». Il recav da quei giug che porscha en medem temps enconuschientschas preziasas dallas tradiziuns popularas e dalla folclora e che vegn derasaus pon ins dir en tut las tiaras dil mund stat en survetsch dallas numerusas acziuns dall'UNICEF en favur dils affons dil tierz mund. Ils texts dil giug ein stampai en quater lungatgs e per nies plascher era en romontsch. Quei vein nus d'engraziar en emprema lingia al directur dall'UNICEF Turitg, Eduard Spescha. Nus lein sperar che quei niev giug da zambergiar che sa vegnir retratgs dalla LR anfli era la via en stivas e scolas romontschas.

Pierin Ratti, parsura

Nos morts

Ils 12 da matg 1975 ha mistral *Giusep Demont*, commember honorari dalla LR, Sevgein, benediu il terreste ella vegliadetgna patriarcala da 91 onns. Mistral Demont ei staus igl onn 1919 confundatur dalla LR e duront ina bufatga roscha d'onns era redatur digl Ischi. Sia pli grond'ovra sil camp romontsch ei senza dubi la «Cronica romontscha; organ dell'Uniu Romontscha de Cuera», (1922—1943), ina vera fontauna dalla litteratura romontscha e sia historia.

Cun la mort da vegl scolast *Carl Fasser*, Müstair, ils 7 da fenadur 1975 ha la Romontschia piars in um che ha cumbattiu nunstunclenteivlamein per nies lungatg e promoviu quel scrivend e translatond in diember considerabel dad ovras. Per incumbensa dil Departement d'educaziun ha el elavurau divers mieds d'instrucziun per las scolas d'Engiadina bassa e Val Müstair. Buca emblidar lein nus era la translaziun ladina dils dus toms da Martin Schmid «Istorgia svizra per las scoulas grischunas» e la versiun dil giug dramatic da Schiller, «Guglielm Tell», cumparius sco nr. 40 dalla Scena.

In exempel glischont da fideivladad a sia clamada ed alla caussa romontscha ha giunfra *Orsina Delnon*, morta ils 23 da fevrer 1975 a Puntraschigna, dau. Duront varga 50 onns ei «nossa tant'Orsina», sco ella vegneva numnada, stada mussadra da scoletta a Puntraschigna. Ella ei stada d'ina attaschonza admirabla per ses scolarets ch'ella numnava «meis pops» e «meis pitschens» e che stevan ad ella buca meins a cor che la tgira dil lungatg romontsch.

La LR vegn a salvar quels fervents e meriteivels Romontschs en buna ed engrazieivla memoria.

Rapport dil cussegl da scola

Nus sespruein d'empunir il fil leu nua che nus vein interrut el en il davos rapport annual. Quei per orientar tut ils interessai davart la scolaziun da nossas mussadras sco era per segirar ina cuntinuaziun el program d'instrucziun.

Ils 30 d'uost han 26 candidatas fatg igl examen da recepziun els roms teoretics a Cuera. La secunda jamna da settember han ils examens practics giu liug en differentas scolettas. Il cussegl da scola ha acceptau 11 scholaras che vegnan ad entscheiver il cuors da dus onns igl atun 76. Calonda settember ha il secund onn da scola dil cuors current priu sia entschatta. Ils 10 da settember vein nus giu la honor da beneventar la presidenta e la vicepresidente dall'«Uniun svizra per scolettas». Quei ha legrau nus zun fetg, essend che nies seminari ei renconuschius dapi il zercladur 75 dalla suranumnada uniun. Ils 19 da settember han las scholaras giu ina sentupada cun signur Aebi dalla Pro Juventute. Quei ha dau caschun da rapportar e discussiunar davart il practicum social pretaus el decuors dalla stad 75. A caschun dalla radunonza annuala dalla CMR che ha giu liug ils 3 d'october a Cuera ha dr. R. Büeler referiu a mussadras e scholaras sur las «malsognas d'affons». Suenter las vacanzas d'atun han las scholaras cuntinuau l'instrucziun regulara per lu serender igl entir meins da november el «practicum intensiv». Quel ei vegnius preparaus e survegilaus sco adina en moda conscienziusa da nossa directura. Returnadas a Cuera, han las scholaras giu la caschun da visitar durant il meins da december pliras scolettas dil marcau.

Per la fin da schaner ha sora Florentina instradau per la CMR e per las scholaras in di da lavur cun dunna Lorenz, l'instruidra da ritmica en nies seminari. Quella ha mussau e demonstraun las pli differentas pusseivladads da far gimnastica culs scolarets. Il centrum da sport da Magglingen ha fatg cun quella caschun ina exposiziun da mieds d'instrucziun per gimnastica e ritmica en scoletta.

Ils 15 da mars han las scholaras dil «seminari da mussadras dil marcau da Turitg» visitau nossa scola. Sora Florentina ha menau las scholaras e lur magistra tras las scolettas d'exercezi e rendiu attentas las visetas als problems specifics da nies seminari. Durant in gentar communabel han las scholaras dau perdetga en producciuns vicendeivlas da lur atgnadads particularas. Gia ils 26 dil medem meins ein nossas scholaras serendidas a Basilea per visitar la «Didacta». Quella exposiziun presenta denter auter era ina reha schelta da mieds didactics per las scolettas. Sin lur retuorn a casa han las Romontschas rendiu cunterviseta a lur collegas ed amitgas da Turitg. Aschia han ellas giu caschun da prender investa el menaschi da scoletta d'in marcau grond. Nossa directura ha, sco ins percorscha, aviert eschs e portas el scomi da patratgs ed ideas per aschia mitschar dalla

stagnaziun ed isolaziun romontscha. Ina tenuta che meritass da vegnir imitada!

Sursegliend tiarms e datums, lein nus aunc menziunar ch'ils examens finals dil cuors current han liug l'entschatta da fenadur. Il vent da recessiun trai era tier nus, aschia che buca tut las diplomandas han saviu vegnir casadas definitivamein tochen oz.

Suenter quella enumeraziun da datums impurtonts resta ei aunc da far menziun d'entgins problems da muntada principiala: Per gl'avegnir vegnan treis inspecturas regiunalas ad inspectar las scolettas romontschas. Per la Surselva ha la mussadra Dora Cavetty surpriu il pensum, ferton che dunna Marietta Bearth tgira il Grischun central. Las scolas ladinhas vegn dunna Seraina Roner ad inspectar.

Plaunet para l'erecziun d'ina nova scola grischuna per dunnas da serealisar. Cu il niev edifeci stat en pei a Cuera ei il mument per integrar nies «seminari da mussadras» cun l'instituziun cantunala arrivaus. — Nus essan pertscharts e decidi da pretender ina partiziun autonoma romontscha per nossas mussadras. En in memorandum al departement d'educaziun vein nus motivau nies giavisch e skizzau in plan d'instrucziun detagliau per in seminari da mussadras romontschas. Il mument decisiv sperein nus da vegnir risguardai sco ei descha al secund lungatg uffical grischun.

Deplorablamein stuein nus concluder nies rapport cun in fatg pauc legreviel. Sin giavisch dalla claustra d'Ingenbohl banduna sora Florentina nies seminari cun la fin digl onn da scola current. Sora Florentina ei entrada en nies survetsch in mument da gronda crisa igl atun 71. Cun curascha, bien inschign e lavur stendida ha ella surmuntau las difficultads. Sut sia direcziun ein ils cuors reduci carschi ad ina scolaziun cuntinuonta da dus onns. Il program d'instrucziun ei vegnius slargaus ed amplificaus, damaniera che nosa scola ei daventada in seminari renconuschiu sin plaun svizzer. Quei ein merets incontestabels da sora Florentina. Nus selegrein dil cuntonschiu, engraziein alla directura partenta e giavischein vinavon tut bien sin la via futura.

En sia sesida dils 7 da fevrer ei il cussegl da scola s'occupaus dalla damonda da successiun. Dunna Ursi Nigg-Jemmy, ina anteriura scolara da nies seminari, ei vegnida engaschada per in onn d'emprova sco scolasta da metodica. Il pensum ei amplificaus per ina part dallas incumbensas d'ina directura. En la medema sesida ha il cussegl da scola elegiu giuvna Heidi Cathomen sco successura da giuvna Jacobina Nadig en la scoletta sursilvana a Cuera. Nus engraziein a giuvna Jacobina per la buna lavur prestada e giavischein ad ella tut bien el stan da lètg. Giuvna Heidi vegn a surprender sper la scoletta la survigilonza digl internat e segidar tenor pusseivladad cun dunna Ursi Nigg-Jemmy. Da principi vegn igl internat manischaus vinavon dallas scolaras sezzas.

Per conclusiun s'auda in sincer engraziament allas scolastas e scolasts dil seminari sco era als collegas dil cussegl da scola che prestan buna e conscienziusa lavur.

Theo Candinas

Nossas societads affiliadas

Società Retorumantscha

Nus stein alla fin dad in onn impurtont ella historia da nossa societad, quei buca mo perquei che la SRR ei uonn 90 onns giuvna, che sia Cumissiun filologica ha giu sia 100avla sesida, mobein buc il davos muort la midada alla testa dalla redacziun dil DRG cun la retirada dil cauredatur dr. A. Schorta e l'elecziun dil successur prof. dr. A. Decurtins e per finir era tras il premi OSSIAN che nossa societad ha astgau retscheiver.

1. Il Dicziunari rumantsch grischun (DRG)

Cumpari ein egl onn 75 ils fascichels 78 e 79 culs artechels da FLAMMA tochen FUORA, en tut circa 128 paginas. Nus cattein cheu denter auter ordvart interessantas lavurs bein illustradas e documentadas sco sur FOSSA e FOTSCH. Il secund fascichel ei arrivaus cun in pign retard muort disposiziuns ella stampa a Winterthur. Dapi onns fuvan nus disai da retscheiver 3 carnets ad onn. Momentan ei nies stab da lavur e redacziun sesminuius sin dus redactors ed ina secretaria.

Sche nus speravan, ina gada sut las alas dil Fondo Naziunal FN, seigien nos quitaus e panzieris finansials pil DRG a fin, para quei suenter in onn d'emprema experienza aunc buca dad esser segirau. La recessiun ha scaffiu era el gremium dil FN ina certa malsegirezia che sescarga era viers nus. Plinavon sequarclan ils intents dil FN buca diltut cun nos basegns. Il sulet ver fuss perquei in statut special pils dicziunaris naziunals. Pér quel sa dar a nus ina certa segirezia che lubess disposiziuns in tec alla liunga.

2. Las Annalas

Igl 88avel tom dallas Annalas astga legrar nus tut specialmein. El sco il suandont ein dedicai a nies meriteivel cauredatur partent, *dr. Andrea Schorta*, e cuntegn ina retscha impurtontas lavurs. Bein per l'emprema gada entupein nus era lavurs en lungatg tudestg. Nus vein cartiu — en vesta alla persuna honorada ed a sia impurtonza che tonscha sur ils confins linguistics — dad astgar e duer far quei pass.

3. Nies institut

La biblioteca, cartotecas sco era igl ulteriur material da nies institut ein carschi pli e pli e la munconza da spazi ei sefatga valer. Igl ei perquei stau necessari dad ingrondir las pusseivladads oravontut per la biblioteca. Cun questa caschun ei ina reorganisaziun da quella vegnida acuta, oravontut ella gruppa dils cudischs romontschs e sur dil romontsch che crescha tier nus il pli spert.

Plinavon vein nus retratg nies magasin da cudischs ord la Giadina, dalla casa Planta, e saviu integrar el en nies inventari a Cuera, quei oravontut per motivs pratics.

Tut questa lavur d'infrastructura ei stada considerabla, denton bein motivada ed alla liunga franc e segir fritgeivla.

Cun grond plascher vein nus astgau retscheiver ina bufatga biblioteca dils Sorabs e dad autras minoritads dad in vegl amitg dil romontsch, prof. W. *Liebeskind*, Genevra/Mühlehorn. Nus engraziein ad el cordialmein per siu niev segn d'attaschadad viers nus.

4. Damondas persunalas

Per calonda avrel ha nies meriteivel cauredatur *dr. A. Schorta* bandunau la redacziun. El ei entaus en survetsch dalla SRR e dil DRG igl onn 1935 sco tgirader e redatur dil dicziunari ed ha surviu a nossas miras dapi 1956 sco cauredatur per cumpleina cuntentientscha. Sut sia direcziun ein 5 ed in miez tom dil DRG cumpari ed han anflau generala renconuschientscha tier scienza, autoritads e pievel. Dr. Schorta ha capiu da scaffir ord il vast material rimnau da ses antecessurs ed ord ina malgrad tut mudesta biblioteca in institut modern che lubescha sco negin auter ina scrutaziun scientifica sur dil romontsch. La radunonza generala ha elegiu el unanimamein per siu commember d'honor e la SRR ha demussau sia renconuschientscha tras ina fiastetta a caschun dalla 100avla sesida dalla Cumissiun filologica che survigilescha la lavur redacziunala dil DRG.

Nus engraziein era cheu al cauredatur partent per tut quei ch'el ha prestau per nossa societad, per lungatg e cultura romontscha e giavischein ad el vinavon buna sanadad e la forza da finir tontas lavurs che stattan ad el a cor.

Sco siu successur ha la suprastonza elegiu unanimamein *prof. dr. Alexi Decurtins*, nies renconuschiu redatur dapi 1956. Nus beneventein nies niev cauredatur e giavischein ad el sanadad, inschign e forza da lavur en favur dil DRG e da nossa societad. En sia davosa sesida dils 8 da december ha la suprastonza concludiu da tschercar in assistent schi prest sco pusseivel ed aschilunsch e per schiditg ch'il FN porscha a nus la finanza.

Nies redatur *dr. Hs. Stricker* ei vegnius elegius el Comite internaziunal dalla scienza onomastica sco representant dalla Svizra romontscha. Gratulamur!

5. Radunonza generala

La radunonza generala ha giu liug ils 14 da fevrer a Cuera. Ultra dallas tractandas statutaricas ha la radunonza acclamau dr. A. Schorta sco niev commember honorari. Prof. dr. Andri Peer ha referiu sur «*Experienzas e riflessiuns d'ün scriptur rumantsch*» e dau in schatg ord sia lirica aunc buc edida.

6. Premi OSSIAN

Ils 7 da zercladur ha nosa SRR astgau retscheiver il premi Ossian sco renconuschientscha per sia stenta e prestaziun en favur dil lungatg romontsch.

Quest premi dalla Fundaziun Freiherr von Stein, sesenta a Hamburg, ei vegnius surdaus per la secunda gada e munta silla summa da 20 melli marcs. Il mecen, dr. h. c. Alfred Toepfer, ei staus sez presents alla festividat ella sala dil Cussegl grond. Cuss. guvernativ dr. G. G. Casaulta ha purschiu il beinvegni en num dalla Regenza grischuna. Il rector dessignau dalla universitad da Basel, dr. Carl Gossen, al qual nus vein d'engraziar specialmein, ha teniu la laudatio e prof. dr. Rudolf Haas, il president dil Curatorium ha surdau il premi. Per la SRR ha il president actual engraziu. Il chor d'affons Mustér e la gruppa Janett da Tschlin han embelliu la festividat. Ina exposiziun el pierti dalla sala ha fatg attents sil romontsch, nosa societad e sias miras. Ella ei vegnida concepida da dr. Stricker e Cr. Caduff.

Al past festiv el Duc de Rohan ha nies viceparsura dr. Jon Pult empalau nos hosps sco cautabla tras las tratgas e dr. A. Toepfer ha engraziu en moda simpatica per la buna accoglientscha a Cuera.

Tut priu astgein nus mirar anavos cun satisfacziun sigl onn vargau e spitgar cun ina certa segirezia il niev, buca senza engraziar a tut tgi che ei sefatgs meriteivels cun ina caussa ni l'autra.

Gion Deplazes

Romania

Igl onn 1975 vegn a figurar en la cronica dalla Romania sco in onn impurtont e decisiv. En divers graus eis ei vegniu tschentau tiarms, ni priu decisziuns, che han en in cert grau terminau e concludiu ina epoca, ni dau directivas per igl avegnir.

Enteifer ils dus davos onns ha la suprastonza anflau in cert modus da lavur ed era ina distribuziun, ni repartiziun indicada dallas incumbensas. Enteifer

la suprastonza vegn ei luvrau fetg loialmein ensemen; scadin commember ei prompts da surprender sia quota da lavur e prestar il meglier pusseivel.

Las ediziuns officialas

Dapi entgins onns ha la suprastonza dalla Romania fatg quitaus e fastedis muort las ediziuns officialas: Ischi e Tschespet. La davosa radunonza da delegai dil december 1974 ei s'occupada intensivamein cun la questiu dil Tschespet. La cumissiun predeliberonta — sut l'egida da dr. Giusep Capaul — ha prestau buna lavur preparatorica. Quella ha anflau la duida accoglientscha tier ils delegai, aschia ch'il niev elegiu redactur, lic. fil. Pieder Simeon, ha ladinamein saviu semetter alla tscherca da collaboratur. Igl october 1975 ei il niev Tschespet, annada 48, cumpariu, exteriuramein empau semidaus, denton aschia, ch'el lai metter en retscha culs auters senza curdar si.

Igl Ischi tradiziunal, s'entardaus per entgins onns, ei cumpariu la primavera 1975. Aschia ei la largia existenta denter ils Ischis tradiziunals ed igl Ischi semestril emplenida, bein per cuntentientscha da tuts. — En buca meins che otg sedutas ei la suprastonza sefatschentada da quellas pendenzas e dallas ulteriuras fatschentas.

Reorganisaziun dalla LR

Bia temps ha la suprastonza impundiu alla damonda dalla reorganisaziun dalla Ligi Romontscha. Sco igl ei enconuscent a scadin, ha gest quella spinusa damonda dau bia da rumper il tgau. La suprastonza ed il Cussegl dalla LR havevan preparau quella caussa minuziusamein. In grond meret leutier ha giu — sper il secretari dalla LR, Hendri Spescha — era nies delegau tier la LR, Theo Candinas. Igl ei buca stau lev d'anflar ina sligiazion che pudeva cuntentar tuts giavischs. La radunonza da delegai dalla Ligi Romontscha dil fenadur 1975 ha buca saviu acceptar las beinfundadas propostas. Ils delegai dalla Romania ein stai sfurzai da s'absentar lezza gada, beinsavend che mo ina demonstraziun decidida sappi aunc midar enzatgei en favur dalla Romania.

Acziuns digl onn vargau

La pli gronda interpresa digl onn vargau ei bein stada la fiasta populara dalla Romania a Falera. La preparaziun ed organisziun ha daveras dau bia stenta e breigia. Denton ei quella sepagada grondamein. In grond pievel ei serimnaus a Falera, alla periferia dalla Surselva, per documentar siu interess per lungatg e cultura. Il parsura engrazia cauldamein per la cooperaziun

spontana ch'ei semussada cun quella caschun. Tut tgi ch'ei seschaus engaschar per ina contribuziun ni l'otra ha fatg quei per amur dalla buna caussa, senza dumandar suenter profit ni remuneraziun.

En quest rapport lein nus mo menziunar Hendri Spescha, il secretari dalla LR, engraziand posteriuramein per siu excellent ed impressiunont plaid festiv. La beingartegiada fiasta populara a Falera vegn ad intimar nus da ton pli gleiti empruar d'organisar en in auter bi vitg sursilvan ina semeglionta manifestaziun. En mintga cass lein nus buca schar vargar diesch onns — e dapli — tochen la proxima fiasta populara, pertgei quella porscha la megliera pusseivladad d'empustir e colligiar ils contacts cul pievel romontsch sursilvan.

Il november 1974 ha la Romania organisau per l'emprema gada in cuors da scolaziun per carschi, in cuors da romontsch per nos canzlists. Il success ei staus lezza gada aschi encuraschonts che nus vein era uonn vuliu tener quei cuors. Puspei ha ina roscha da birolists dau suatientscha agl invit. Hendri Spescha, il nunstunclenteivel secretari dalla LR, ha bugen surpriu l'incarica da menar il cuors. Ils participonts ein era quella gada stai fetg incantai ed han exprimiu lur giavischs per ulteriurs cuors. Denter auter giavischass ins bugen era cuors da litteratura romontscha ed ina instrucziun per collaboraturs da gasettas romontschas. Bugen lein nus sespruar da cuntentar quels giavischs.

Igl atun e vinavon duront igl unviern 1975/76 vegnan tenidas en divers vitgs dalla Surselva seras da cant popular. In diember scolasts e dirigents ein sepurschi ni stai a disposiziun da surprendre en lur vitg quella incumbensa. Leu, nua che las seras da cant ein gia vegnidas arranschadas, ei igl anim e tschaffen staus fetg gronds, in mussament che l'idea ei vegnida beneventada. Nus engraziein a tuts magisters ch'ei sedeclarai promts da surprendre quella lavur accessoria, sperond che aunc biars suondien lur exempel. Nies giavisch e nossa speranza ein che quell'uras da cant popular daventien tradiziunalas. Cun plascher constatein nus che era il teater romontsch para da reviver. Cun satisfacziun notein nus la prestaziun dalla gruppa da teater da Domat che ha dau cun grond success «Il tradiment da Novara». Menziunar lein nus era che la giuventetgna da Falera ha cun slontsch ed anim presentau il toc «Engurdientscha fa pitir», da sur Giusep Durschei, tenor Jeremias Gotthelf. Lein sperar che quels exempels anflien numerus imitaders.

Autras acziuns, che valan la peina da vegnir numnadas en nies rapport, ein las suandontas: El decuors digl onn 1975 ha il vitg da Trun fatg tras ina legrevla metamorfosa. La fatscha dil vitg ei semidada, las casas ein renovadas e las inscripziuns romontschas. Als iniziants da Trun, sco all'entira populaziun dil vitg, nies sincer compliment.

Ils 29 da november 1975 ei la Stiva d'art sursilvan vegnida aviarta cun ina digna festividat. Era per quei success cultural d'eminenta muntada engraziein nus als iniziants ed a tuts fautors che han tunschiu maun all'ovra cun plaid, fatg e daner. Omisduas acziuns numnadas ha la Romania

susteniu tenor saver e pudèr. A Mustér, Glion e Lags vegnan teni cuors da romontsch per carschi. La frequenza ei fetg buna. Als magisters in cordial Dieus paghi.

Ediziuns sursilvanas

Igl onn 1975 ei per aschidadir vegnius «inundaus» cun litteratura sursilvana. Cugl avegnir stuein nus bein quintar cun ina pintga recessiun. Igl empren lein nus menziunar nossas ediziuns ufficialas: Igl Ischi 1971/72, annada 57/58, procuraus da dr. Alfons Maissen, igl Ischi semestril che cumpara dapi 1973 reguladamein e novissimamein il Tschespet 48 cun las historias da Gion Barlac, da Theo Candinas. Il Tschespet 48 ha bein leventau empau puorla, denton eis ei segir in fatg positiv, sch'in cudisch romontsch vegn discussiunus cun tala pissiun. In auter cudischet che la Romania ha gidau a procurar ei il secund tom per il scalem ault «La veta da mintgadi». Als 15 collaboraturs admettein nus in sincer engraziament, sperond che nossas scolas fetschien stedi diever dil cudischet ch'ei illustraus rehamein. Insumma in grond Dieus paghi a tuts redacturs, auturs e collaboraturs per lur fritgeivel operar. Nus sperein e quintein vinavon cun lur sustegn e cooperaziun.

Autras ovras litterarias sursilvanas, cumparidas 1975, ein: da Donat Cadruvi: «Trapass» ed il «Prenci Pignet». Nus gratulein agl autur per sias stupentas ovras, cumparidas tier la Stampa Romontscha, Mustér. Da Hendri e Matias Spescha ei cumparius il pign tom da poesias: «Sendas». Igl amatur da quei art vegn segiramein a siu quen. Scolast Rest Plasch Dermont, Rueun, ha ediu ina stupenta cronica da siu vitg patern; in exempel che duess anflar imitaders. Sco schenghetg per Sontgaclau presenta la Stampa Romontscha mintg'onn siu Calender Romontsch, al qual numerus Romanians han collaborau.

Ina ovra astgein nus secapescha buc emblidar da menziunar: il niev «Dicziunari romontsch: tudestg — sursilvan». Con vess ch'ins ha spetgau sin sia cumparida maunglel jeu buca dir. La gronda tratga dil Vocabulari tier pign e grond seigi per redacturs ed auturs ina gronda satisfacziun. Il survetsch ch'el presta oz a scolas e canzlias ed a tut tgi che drova el, san ins buca apprezzar avunda.

Ina gronda part dalla cultura sursilvana munta segiramein era il cant romontsch. Cun plascher remarchein nus che la XXXVI. fiasta da cant sursilvana a Lumbrein ei stada ina grondiusa manifestaziun da nossa cultura da cant. Ina gronda part da nos chors han contonschiu in respectabel nivo. Era sin la fiera da plattas fonograficas sefa quei valer. Pli e pli numerus vegnan las ediziuns fonograficas romontschas. Nus savein buca menziunar scadina, admettein denton a tuts che sestentan sin quei camp nies cauld engraziament.

Conclusiun

Alla fin da miu munglus rapport descha ei a mi d'engraziar a tuts che prestan sin ina moda u l'otra enzatgei per la cultura romontscha. En emprema lingia sun jeu culponents igl engraziament a mes cunsuprastonts che segidan pruamein da tener il carr romanian sin buna via e da tgamunar el tras tuttas burasclas e tempiastas.

Ina constataziun che nus vein saviu far el decuors digl onn vargau: tier il pievel sursilvan ei la schientscha romontscha carschida. Nies pievel vegn puspei in tec allaga loschs da sesez, da sia veglia cultura. Quei fatg renda a nus legria e satisfacziun e gida a tener la dira.

Ignaz Cathomen

Uniun dals Grischs

Quista jada scriv eu meis rapport a man da la Lia Rumantscha sco parsura chass, v.d. chi'd es gnü rimplazzà (insembel cun duos oters suprastants) fingià avant quatter mais. Mo forse cha quai dà la chaschun da verer la lavur da nossa società regionala our d'üna tsherta distanza, in möd plü objectiv.

I's po insè be as schmüravgliar quant granda chi'd es la libertà d'agir: Minchün po tour iniziativas per nossa chosa rumantscha, minchün po scriver üna charta a la suprastanza o tour il pled in radunanza, sviluppend fantasia, pigliand iniziativas. Il melder exaimpel per quist spiert interdependent es stat ils ans passats gfra. Bernina von Guaita chi nun ha be scrit e discurrü, mo eir executà cun paschiun e plaschair bleras ideas e propostas. Eu vegn a la conclusiun: Ils plü nüzzaivels per nos movimaint rumantsch sun quels chi's praistan per servezzans concrets, chi nu s-chiveschan il perdatemp e chi nu's laschan be subit stramantar. Plandscher ün pa plü pac e lavurar ün pa daplü. Eir il dalet es contagius!

Ediziuns

Al mumaint es decissa ed inviada l'ediziun da la «*Grammatica ladina*» da Gian Paul Ganzoni. L'UdG voul eir publichar cudaschets illustrats per uffants pitschens, ils quals pudaran gnir cumprats eir in abunamaint. Gfra. B. von Guaita ha regalà a l'UdG sia ediziun dal «*Abandun*», ün'istorgia da la Camargue, tradütta dad Ernesta Mayer-Christoffel. Sursaglind quia ils cudaschets edits da l'OSL, stögl eu percunter manzunar il nr. 95 da nossa Chasa Paterna cun «*Il Sonch Flurin*» da Victor Stupan, ün roman istoric

chi cumpiglia 207 paginas. Per la Chasa Paterna es quai stat ün'ediziun our dal solit chi s'ha laschada finanziar be grazcha al sustegn da la Lia Rumantscha, da l'UdG e dal Fuond cultural da las Ouvras electricas in Engidina bassa. Plünavant dessian gnir citadas qua amo dombraivlas ediziuns privatas: «Tampradas» dad Armon Planta, Sent, «Larschöla» da Robert Luzzi, Lü; «*Ils uors tuornan*» da Duri Gaudenz, Scuol; «*Monografia da Sent*» da Victor Stupan, Cuaira; «*Il chomp sulvadi*» dad Andri Peer, Winterthur; «*Zampuogns*» dals magisters da San Murezzan. Dalet ans ha fat eir la cumparsa dal cudesch da Gerhard Rohlf's «*Rätoromanisch*» chi piglia suot la marella e loda specialmaing il rumantsch da Bravuogn. «*Cantica Raetica*» es il disc plü nouv da Gieri Cadruvi/Gion Antoni Derungs, chanzuns e musica grischuna chi sto sulazzar a minchün. Per glivrar quista glista amo il gö plü nouv da gfra. Bernina, «*Gö da plets cruschats*».

Exposiziuns e libreria ladina

Suraint a nossa «exposiziun permanenta» — plüchöntsch *butia* da cudeschs — a Schlarigna, ha pisserà gfra. Bernina von Guaita diversas exposiziuns da cudeschs e gös rumantschs. Ella nu s'ha stramantada dad ir eir in lös speroura. Id es sgüra bun scha creschüts ed uffants vezzan üna jà cun agens ögls che cha nus vain tuot... eir per rumantsch. Scha l'UdG ha pudü vender in ün an per sur 13 000 francs cudeschs, schi per part miert las exposiziuns. Quant giavüschabel füssa cha mincha scoula vess sia biblioteca rumantscha (eir per dar ad impraist). E sgür cha nus chattain amo ils magisters chi's san svesch inchantar per quista lezcha e chi'd inchantan lura eir a lur scholars. — I's po far quint cha durant il 1976 la dunaziun da gfra. Bernina von Guaita possa gnir realisada in quel sen cha l'UdG survegna a Schlarigna localitads novas per sia libreria.

Varia

Per ils *cuors da rumantsch* ans vain nus fadiats specialmaing. Id han pudü gnir cumpartits cuors perfin in lös chi d'eiran stats divers ans sainza, uschè eir a Bravuogn (sco bastiun externa da l'UdG). Fich grand interess chatta minch'an il «*Cuors da vacanzas per rumantsch*», organisà da la Fundaziun Chesa Planta a Samedan. In trais s-chalins sun gnüts instruits scholars da tuottas etats.

L'UdG ha sustgnü da prüm'innan l'idea dad introdüer illa Scoula media evangelica a Samedan ün *proseminari ladin*; perquai ans allegrain nus da la realisaziun da quist proget.

Ün prüm *cuors da rumantsch per creschüts*, cumparti a Zuoz in quatter sairadas, es stat ün plain success.

Chi sajan manzunadas eir las trais sairadas da «*chant avert*» da magister Rico Falett illa Dmura a Zuoz.

Degns da manzun füssan eir tuot quels cumüns chi'd han savü inscengar *sairadas d'UdG*, per part cun programs fich buns e variats. Gion Gaudenz

Uniung Rumantscha da Surmeir

Uniung Rumantscha da Surmeir

Scu usito è igl president dall'Uniung Rumantscha da Surmeir er chest onn obliia da render chint sur dalla lavour prestada durant igl onnn da gestiung. Cun tot chegl tgi nous ischan pertscherts dalla eminenta muntada da nossa Uniung per lungatg e cultura surmirana, è nossa activitad durant igl onn da rapport stada en po pi modesta. Igl muteiv è betg sto cumadevladad ni desinteress davart igl president ni suprastanza, ma bagn igl spitgier sen la reorganisaziun dalla Leia Rumantscha. Cun tot tgi l'istanza fatga dalla LR agl cantung e confederaziun è cun totta bagnvulentscha nida a sias ouras acceptada digl noss cantung e dallas tgombras federalas, tgi previvan alla Leia Rumantscha considerablas contribuziuns, èn nossas finanzas rastadas veiramaintg mairas. Ainten igl mies rapport annual digl onn 1974 vaia exprimia igl giaveisch, tgi chels mettels vignen a cattar ena gista e seriousa repartiziun tar las Uniungs affiliadas, uscheia tgi er chellas vignen ad aveir la pussebladad da porscher agl noss pievel rumantsch en podaple, tgi anfignen adaco. Ma er cun chella buna speranza è la cassa dall'URS rastada mairatta. La realisaziun dalla reorganisaziun dalla Leia Rumantscha ò an occorenza dalla radunanza da delegos digls 5 da fanadour 75 a Coira, betg catto approbaziun. Chegl è dantant betg davanto ord muteivs dalla repartaziun digls subsidis, ma bagn per veia dalla nominaziun digl domber digls delegos da mintga uniung.

Sainza en ageid finzial davart la Leia Rumantscha era a nous betg pussebel da lascher cumpareir tots igl noss organs ufficials, sainza auumentar igls noss dabets. Ord chel muteiv vainsa nous fatg ena istanza alla suprastanza dalla LR per en unic ageid da fr. 5000.—, igl cal è cun totta bagnvulentscha er nia accepto. Nous rancunaschagn cun respect dangraztgamaint la bagnvulentscha dalla Suprastanza dalla Leia e principalmaintg digl sies parsoura dr. Pierign Ratti. Graztga a chel nobel ager, èn er chest'onnn cumparias igls organs da nossa Uniung regularmaintg e nous vagn cotras savia sottasfar agls noss creditours.

Nossas publicaziuns:

Igl Noss Sulom, igl pi vigl organ da nossa Uniung è cumparia an sia 54avla annada. Gl'è nossa obligaziun d'angraztger agl redacter dr. Cristoffel Spinas e sies collaboratours per la gronda lavour prestada.

Igl Calender Surmiran

redigia da scolast secundar Faust Signorell è er cumparia an sia 25avla annada, en veir giubilar. Igl redacter scu sulet autour digl Calender describeva ainten chel usits, santentzgas, detgas e praulas viglias, ena matergia tgi vign ligida schi gugent digl noss pievel. Er ad el tocca en cordial angraztgamaint per chella renovaziun dalla mimorgia.

La Pagina da Surmeir

è er chest onn antrada punctualmaintg all'antschatta da mintga meis an nossas steivas rumantschas, purschond a nous las actualitads e novitads da nossa patria. Punctual e friselva scu sies redacter, scolast secundar Cyrill Brenn, è la gasettigna cumpareida an sia 29avla annada. Per sia premura, exactadad e capaciad maretta el nossa rancunaschentscha e noss cordial angraztgamaint, decuro cun igl noss giaveisch, tgi el resta anavant en fidevel e premuro redacter dalla Columbigna surmirana.

Otras publicaziuns

èn chest onn ord mancanza da material e finanzas betg cumpareidas.

Curs rumantschs

En curs rumantsch per carschias vign da preschaint mano a Lai da scolast Cristian Schnöller da Casti. Igl curs vign frequento lò cun grond plascheir e sucess, scu va da curt savia intervigneir a Lai. Nous angraztgagn cordialmaintg er a signr. Schnöller per sias fadeias e premura per igl movimaint rumantsch.

Chors rumantschs

En angraztgamaint special maretan igls noss Chors rumantschs surmirans. Ja less menzionar repeteidamaintg, tgi gist igls noss Chors èn igls veirs

pilasters, tgi dolzan tras lour cultura e cultivaziun digl cant rumantsch la nossa verva rumantscha tar en lungatg elevo. En angraztgamaint e complimentaint agls noss poets e componists. En angraztgamaint special agl Chor viril Surses, tgi ò da curt regalo agl pievel rumantsch chella bella platta «Cant'er Te», en ovra tgi dastga neir racumendada a mintgign. Mintgign tgi tedla tala platta è parsvadia d'en cant fegn d'ena gronda cultivaziun. Ena stgava d'angraztgamaint davant igl capabel e fegn dirigent G. G. Derungs e davant igls noss cantadours rumantschs.

La pressa rumantscha

Cun grond interess vainsa nous persiquito igl svilup segl intschess dalla pressa rumantscha, pigliond part dallas sedutas dalla suprastanza dalla Leia rumantscha, cugls presidents dallas Uniungs affiliadas. Igl parsoura dalla Leia Rumantscha sigr. dr. Ratti az dat totta fadeia d'aucmentar la pressa rumantscha cun conceder pi gronds subsidis. Chegl saro pussebel pi spert tgi la reorganisaziun dalla Leia vign realisada, chegl tgi vess da succeder anc durant chel meis. Nossa intenziun e bagn da lascher alloura cumpareir la Pagina gio dus gedas agl meis, schi anavant scu igls noss scribents furneschan material sufficiaint agl noss redacter.

Ia conclud igl mies rapport annual cun angraztger cordialmaintg agls noss redacters, noss collaboratours, noss lectours ed anzoma a tots chels tgi porschan lour ageid agl mantignamaint digl noss lungatg matern, oz periclito scu anc mai. Ma betg igl pi davos angraztga agls mies fideivels collegas dalla suprastanza per tot bagn vulia ageid e sustign, tgi els am on purschia ainten igl decurs digl onn da rapport. Albert Camen

Renania

Renania

Igl onn 1975 savainsa quintar sco on da las midadas. Grandas discussiuns a radunànzas sainza fegn â caschuno la reorganisaziun da la Leia. La Renania â sado tuta fadeia da preparar las propostas pratandidas da la Leia anurden a betga spargnea ni tains ni peada da ponderar igls problems anurden a da funs, par quei eari betga adigna da capir partge c'ins stueva far egna tala lavur par propostas ca vagnevan messas an trucet.

Radunàntza da delegos

Igls 12 d'avregl vagnsa salvo la radunàntza da delegos a quei tenor usit quell'èada an Surselva, a Castrisch.

Blears renanas or da Sur- a Sutselva earan rivos a Castrisch, partge igl veva num prender dezisiùns appartenend la reorganisaziùn da la Leia a far ligidas. Da la suprastàntza veva demissiuono Flurin Gabriel suainter ver fatg part 10 ons da quella. Sco suczessur e vagnieu tscharnieu Gieri Seeli da Flem.

Sco novs supleants en vagnis ligis par la Surselva: dunna Margreta Jemmi-Cavigilli da Flem a Fortunat Musyt da Vuorz.

Par la Sutselva: dunna Florentina Cadosi-Manzoni, Andeer, Oscar Candrian, Ziràn a Arno Raguth-Tscharner da Veulden.

An la nova cumissiùn «Casa Paterna» en vagnis ligis: dunna Alice Candrian, Hans Caprez, Flurin Caviezel, Sep Item, Paul Camenisch a Jacob Kunfermann.

La cumissiùn «Casa Paterna» gida a cunsegliia igl redactur a sa ear sorprendre la redacziùn an cass da mancanza d'egn redactur.

Ser Jakob Michael, pardicànt a Ziràn a Gallus Pfister da Vuorz â la radunàntza stgieu undrar a numno els sco cumembers d'onur par la grànda lavur c'els ân prasto par la cultura ad igl mantignamaint digl rumàntsch. Igl e legrevel dad adigna puspe saver angraztgear sen modesta mora a maniera par prestàziùns extraordinarias ca vignan prastadas an tuta quiateztga. Plenavànt a la radunàntza prieu par bein egna proposta da la suprastàntza da taner da qua danvei mintg'on egna radunàntza da delegos par ver miglier contact cun igls colaboraturs an las vischnàncas.

Diari svizer

Signur Johnson, egn Sued, c'â fatg vacanzas se Veulden a c'e vagnieu undro cun igl premi da Nobel â scret igl «diari svizer». Suainter ca la Renania â survagnieu igl dretg da translatar quella lavur â signur Caprez da Sursaisa, c'e sez sto an Suezia translato igl diari an rumàntsch. Signur Johnson â fatg da Veulden anor viedis an difaraints liacs da la Svizra. Igl autur porscha observaziùns digl liac da Veulden a da seas viedis cumbino cun difaraints exodus an la historgia culturala ad an la historgia da la filosofia. Antocen oz egl betga sto pussevel da prender egna decisiùn par schar stampar quella lavur.

Seras renanas

Igls 10 da maitg en quels da Veulden rivos a Luven cun igl teater «La miracla da Padua». Igl cor maschado eara ear vagnieu. Igl e sto egna santupada ranana cun grànd suczes.

Igls 19 da november vagnsa anvido igls sculars da la scola cantonala a digl seminar tier egna scuntrada. Blears ân fatg suatientscha agl nos invid ad ân musso interess par igls problems ad igls fatgs renans. Igl veva num prender contact cun la giuventetgna par c'els sangaschan par igls fatgs rumantschs a gidan agl cumbat par igl mantignamaint digl rumantsch.

Curs par carschieus

L'emprema part digl curs audiovisual sursilvan vagnsa translato an sutsilvan â bagliafo sen pindel, ascheia ca Oscar Candrian â igl atun passo savieu antschever a Ziràn egn curs par carschieus audiovisual agl qual 20 partizipants fan part.

Fatscha da nossas vischnâncas

La cumissiùn fatscha da nossas vischnâncas â sado fadeia ad ear igl on passo savieu realisar divers fatgs. Oravantut se Luven ân prasto grànda lavur a fatg blearas inscripziùns, num a versets. A Donat â Plasch Barandun fatg egna inscripziùn fetg beala an baselgia ad ear sen la Muntogna da Schons agl do novs num rumantschs sen las tgeas.

Organs

Suainter ca la Leia â do ple blear mieds finanziaals par igl nos organ «Casa Paterna La Pùnt» vagnsa gieu magns guitos cun las finanzas da que organ. Cun quei ca nus vevan survagnieu 5000.— frs. da la plev Tablat da S. Gagl vagnsa scho igl prezi d'abonent sen 22.— frs. sco igl on avànt, la plev da Tablat veva mess quei sco cundiziùn.

Igl organ â savieu cumparir regularmeing mintg'eanda a purtar las novas an las tgeas renanas.

Ear igl Calender «Per mintga gi» ad igl Dùn da Nadal vagnsa savieu surdar agl ligiders a tains. Uon â la Renania fatg seza la vendita digl

Dùn ascheia c'igl suzcess e sto ple grand. Graztga fetg a tuts c'ân purto tier a gido ca nus vagn savieu edir igls nos organs a tains ad an stupenta furma.

G. Kunfermann

Uniun da scripturs rumantschs

Uniun da Scripturs Rumantschs

Eir l'annada 1975/76 procuret bler da far a la Uniun da Scripturs Rumantschs, sco a tshellas societats affiliadas da la Lia Rumantscha, siond

chi's trattet da gnir perüna in quai chi pertocca la reorganisaziun da la LR, davo cha l'assemblea dals delegats dals 5 lügl 1975 nu d'eira rivada a tapin.

Mo eir dasper la collavuraziun intensiva aint il cussagl da la LR e l'abinanza finalmaing cuntendschüda a la fin da schner 1976, as dedichet la USSR ad üna actività perseveranta e ponderada, conscianta chi's tratterà eir da quinder invia dad intensivar il contact dals scriptuors cul public rumantsch, da furnir instrumaints per approfondir la conscienza mentala, culturala e linguistica dals Rumantschs, plünavant da perfecziunar ils scriptuors stess in lur cugnuschentschas professiunalas ed in lur mezs expressivs. In quai sen gnit organisada, cun agüd finanziel da la LR, üna tschantada da lavur da la USSR sur dals problems da «La litteratura per uffants e giuvens» a Farschno (Tumglias-cha), ils 7 e 8 da gün 1975. Ella gnit bain frequentada da commembers e giasts. Pled introductiv (v. NL) cun püts da vista bainquant divergiants, tgnettan Toni Halter e Clo Duri Bezzola, intant cha nus vaivan ingaschè ad ün cuntschaint scriptur ed editur tudais-ch per cudeschs dedichats a la giuventüna, nempe a Hans-Christian Kirsch (alias Frederik Hetmann), Wiesbaden, chi salvet l'extais referat da basa: «Phantasie und Wirklichkeit, Aspekte der heutigen Kinder- und Jugendliteratur» (agiunt a nossas «Novas Litteraras» per tuots commembers e per tuots inspectuors scolastics rumantschs). I sieuet ün'extaisa discussiun. Dr. Andrea Schorta, commember simpatisont da la USSR, ans condüet tras il chastè, fond reviver algords da sia collavuraziun cun dr. Robert de Planta. Darcheu profitettan nus per la dieta da lavur d'üna generusa spüerta d'ospitalità tras Dr. Heinrich Oswald, odiern proprietari dal chastè da Farschno (v. NL).

La Radunanza generala da l'Uniun da Scripturs Rumantschs avet lö ils 25 e ils 26 d'october a Trun (1975), culla favur d'ün'ora seraina d'utuon. Grazcha a la cumplaschentscha da las autoritats cumünalas da Trun (sar Mathias Quinter, sar mag. sec. P. Simeon e. o.) mo impustüt grazcha a l'entusiassem giuvenil dal inspectur scolastic Leo Bundi (Glion) gragiet la radunanza, pustüt eir cun la gronda aderenza cha nus chattettan pro las scoulas da Sutsassiala da tadlar a leger la sonda in daman a noss scriptuors. Uen vair triumf pels scriptuors: be cun stainta fütta pussibel da cuntantar las dumondas. La sonda saira gnit organisada in sen amiaivel üna sairada populara ingio cha'ls indigens nu muosettan d'avair inclet inandret l'aspettativa dals scripturs.

Davo la radunanza generala da la dumengia in daman (illa quala i's trattet da rimplazzar l'actuara, chi's vaiva retratta l'ultim mumaint per motivs da sandà — Annamengia Bertogg siglit illa brescha — e da substituir duos commembers da la Cumischiun litterara da la USSR, nempe a Jon Semadeni tras Clo Duri Bezzola ed a Pieder Cavigelli tras Gieri Menzli), vettans chaschun da visitar la Cuort Ligia Grischa suot la guida da vegl mistral G. Vinzens.

Premis per lavuors litteraras surgnittan Theo Candinas («Entagls») e

Armon Planta («Amarellas»). Premis per viadis da stüdi obtgettan tras la büs-cha Toni Halter e Gion Deplazes. Las «Novas Litteraras», nos modest organ, cumparit, sco'l solit, duos jadas (cun Kirsch + ün teaterin offert dal parsura). La structura da nossa gazetina voul però gnir reponderada.

Culla Sovietà da scripturs svizzers vaina bun contact tras Theo Candinas, suprastant da quella società, chi'ns ha eir illustrà in lur organ «Welt im Wort».

Scha la LR ha adampchà ils mezs disponibels a la URS, schi sto quai correspunder ad üna prestaziun effectiva da nossa vart: ferma collavuraziun cul public (societats regionalas, scoula, baselgia); servezzans plü extensivs vers la LR; sforz dals scriptuors per üna scolaziun dals creschüts in nossas regiuns perifericas.

Da manzunar ais eir l'acziun, main remarchada da noss mediums, per rapreschantar nos movimaint, noss problems demografics, economics e culturals vers tschellas regiuns linguistics da la Confederaziun e vers l'ester. Uschè il suottascrit avet üna tscherta paina, in ün referat tgnü a La Neuveville ils 1. favrer 1975 davart «La société d'Emulation jurassienne» (gnit salvada in vista al plebiscit imminent) da persvader ils fervaints aderaints dal separatisssem giurassian cha'l Grischun nun ais il Giura e dad evitar ch'illa discussiun sar Béguelin nu'l fess dir robas ch'el nu laiva dir.

Il scriptur rumantsch nu po accumplir sia mischiun idealistica — nus cugnuoschain las povras fundamaintas materialas da blers cas — otramaing co in stretta collavuraziun cun la LR e cullas societats regionalas, chi's stessan offerir bler daplü da far gnir a leger scriptuors in public (tantplü cha quai nu sto esser per ellas collià cun cuosts), mo el sto ouravant tuot restar sai svess e demuossar, cun quai ch'el scriva, cha'l rumantsch viva.

Andri Peer

Cumünanza Rumantscha Radio e Televisiung (CRR)

Cumünanza Rumantscha Radio e Televisiung (CRR)

La radunanza generala da nossa societad ò gia li sonda igls 21 da zercladour a Coira. Ariguard las tractandas statutaricas ranviescha agl protocol dalla tschantada, tgi figurescha er ainten la publicaziun digl rapport annual. La radunanza tscherna an pe da Pius Condrau tgi veva demissiono dr. Giusep Capaul scu commember digl cunsegl. Per igl demissionond dr. Alexi Decurtins eligia la RG conrector dr. Gion Deplazes ainten la cumischung da programs dalla regiun, anfignen ossa substitut an chella cumischung e scu substitut vign prof. dr. Arnold Spescha numno.

An connex cun igl tema «SRG und Öffentlichkeit» porta dr. Markus Drack, schef digl dicasteri pressa e documentaziun dalla direcziun generala interessants partrats, tgi datan er occasiung a ponderaziungs aint igls gremiums dalla CRR. Igl premi radio televisiung vign cumpartia a Sur Giusep Durschei, Sedrun ed a magister Carl Fasser, Müstair. Durant igl giantar siva la RG delectescha prof. Gion Antoni Derungs cun igl sies chor dobel-quartet igls preschaints. Tant las canzungs tradiziunalas scu modernas on catto gronda accoglientscha.

Igl cunsegl dalla CRR ò salvo dus sedutas durant igl onn passo. Ainten l'amprema, igls 22 da mars, ò el tratto las propostas Hayek ed approbo igl nov reglamaint per la giunta da programs. La lavour dalla sagonda seduta digls 26 d'avregl è stada deditgeida allas tractandas per la radunanza generala. Digl reminent egl da notifitgir cun satisfacziun, tgi igls commembers digl noss cunsegl s'interesseschan er fitg per dumondas da program. Chegl è digl tot an urden, partge nossa organisaziun serva ansomma angal agl program.

La cumischung da programs dalla CRR ò luvro anavant siva la metoda digls dus davos onns e tratto an gruppas da lavour diversas spartas digl program ed er singulas emissiungs. Er co seia ranviia sen igl rapport spezial digl president da chel gremium, magister Ludwig Morell.

La cumischung radio-telescola ò salvo 3 sedutas ed ò preparo las emissiungs per igl aton 1975 e planiso er chellas per igl onn 1976. Igl president dalla CRR, tgi fo igl solit er part a chellas tschantadas, so confirmar, tgi vign presto davart dalla cumischung lavour antira e per antant mantgigl betg temas per emissiungs digl radio-scola. Ulteriours detagls contigna igl rapport spezial digl president dalla cumischung.

La giunta da programs dalla CRR ò demusso er siva igl nov reglamaint gronda premura per tot las dumondas, tgi pertotgan igl program. Ansemen cun igl schef da programs ed igl sies substitut e mintgamai segond igl tema u la sparta digl program er egn u l'oter collaboratour digl post on igls commembers da chel gremium fatg propostas per novas emissiungs ed er discussiuno cun igls redactours an tge furma tgi egna u l'otra emissiung dess neir derasada.

La suprastanza dalla CRR

La suprastanza ò gia da liquidar er igl onn passo blera lavour. Dasperas igls differentes affars da rutina, tgi sa rapetan mintga onn, ò ella stuvia s'occupar cun differentes problems da gronda impurtanza per la Rumantscheia: Propostas Hayek per la reorganisaziun dalla societad purtadra, collaboratour da radio e televisiung per igl Grischun tudestg, novas localitads per igl post da programs a Coira, istanza per augmoint d'emissiungs da radio e televisiung alla direcziun generala, reorganisaziun dalla Leia Rumantscha, artetgel costituziunal concernent radio e televi-

siung. La gio menziunada expertisa Hayek ò purto per nous Rumantschs ena noscha surprisa, tgi na spitgivan betg. Hayek propona navot manc, tgi da liquidar la CRR scu societad autonoma e fusiunar ella tar ena societad Grischuna ansemen cun igl Grischun tudestg. Tgi nous Rumantschs savevan betg acceptar ena tala soluziun sa tgapescha da sasez. Ord chel muteiv vagnsa tant davart dalla suprastanza scu er digl noss rapresentants ainten la cumischung da programs dalla regiung fatg tot igls sforzs pussebls per impideir ena tala schliaziun. Nous vagn er gia contact cun exponents digl Grischun tudestg e son attestar, tgi els on demusso grond interess e tgapentscha per la posiziun speziala dalla CRR scu rapresentanta dalla quarta Svizra. Cun forzas uneidas egl alloura reuschia aint igl ravogl dalla suprastanza regiunala da ranviier las propostas Hayek. Suprastanza e cunsegl da la CRR en er betg stos cuntaints cun otras propostas dalla firma Hayek tgi paran nunpracticablas. Nous lagn sperar, tgi las instanzas dalla SSR vignan anc a crivlar chellas teorias avant tgi tschartger da metter ellas an practica.

Scu savez tschertga igl Grischun tudestg gio da divers onns anno en collaboratour per emissiungs ord igl sies intschess. Igl Grischun tudestg totga organisatoricamaintg tar la societad commembra dalla Svizra orientala (ORG) cun sedia a St. Gallen. Gio per muteivs da distanza erigl betg adegna pussebel da risguardar igls interess dalla part tudestga digl noss cantun an moda suffizianta e cuntantevla. Igls organs dalla CRR on dall'antschatta davent piglia aint ena posiziun positiva anvers chel postulat digl Grischung tudestg. Per evitar tgi deta scumpegl e garanteir ena fritgevla collaboraziun tranter chel exponent digl Grischun tudestg ed igls realisatours digl program rumantsch, vagnsa er co piglia l'iniziativa e tschartgea contact cun rapresentants digl Grischung tudestg e siva cun ena delegaziun dall'ORG da maniera, tgi an dus sedutas ischans rivos tar ena cunvegna, tgi è acceptabla per tots interessos. La decisiung finala dat naturalmaintg igl directer regiunal essend, tgi chel collaboratour per igl Grischun tudestg vess d'esser sotamess direct alla regiung. Per antant en las tractativas concernent igl carnet da duveirs da chel redacter per igl Grischun betg anc terminadas.

Igl bietg alla veia digl teater a Coira per las novas localitads digl post da programs dalla CRR progredescha e las lavours da construcziun en prest fitadas. La cumischung da construcziun, tgi stat sot igl presidi digl noss commember da suprastanza Christian Badraun ò presto ena gronda labour. El ò adegna puspe oriento la suprastanza e do occasiung da piglier posiziun tar ena dumonda u l'otra. Aint igl decurs dalla premaveira 1976 vign igl post da programs a dislocar. L'inauguraziun varro li igl meis da settember 1976.

L'istanza a Berna alla direcziun generala per en augmoint dallas emissiungs da radio e televisiung è neida inoltrada igls 10 da schner 1975. Las preparativas lotiers en stadas considerablas tant davart digl schef da programs scu dalla suprastanza. Nossa istanza ò catto an general en fitg

bung resung. Igl directer general az ò mess an communicaziun cun igl directer regional ed igls sies directers digl program per lascher piglier posiziun. Igl 15 d'october ò gia li a Turitg ena conferenza tranter rapresentants dalla direenziun generala Dumenic Carl, Eduard Hass, dalla regiung directer Padel, dr. Stäuble e directer Hersche, digl post da programs dr. Pally e Sep Item ed ena delegaziun dalla suprastanza. An en clima da discussiung fitg agreabel vagnsa tratto tot igls problems, tgi stavan an tavla ed ischan rivos tar ena conclusiung acceptabla per la CRR. Essend tgi chel schlargiamaint d'emissiungs porta cun sasez en relativ grond augmoint digl persunal e dallas expensas en dus gruppas da labour neidas incaricadas d'elaborar en exacta calculaziun an chella direenziun. Tar chels gremiums fon part tranter oter collaboratours digl post da programs, en rapresentant dalla regiung e R. Beeli, capo digl dicasteri da finanzas dalla SSR. Vers la fegn digl onn 1975 vevan chellas dus gruppas fito luor labour, da maniera tgi la suprastanza ò savia examinar igl resultat da chella labour. Aint igl decurs digl schner 1976 e chella cumpletaziun da nosa instanza, tgi pertotga augmoint da persunal e consequenzas da finanzas per la SSR neida tarmessa a Berna.

Scu gl'è generalmaintg ancunaschaint, on tot las societads affiliadas dalla Leia Rumantscha stuvia sa profundar aint igls problems an relaziun cun la reorganisaziun dalla LR. La suprastanza dalla CRR ò accepto cun pitschnas midadas las propostas dalla suprastanza dalla LR. Chegl vala er ariguard las dumondas pi spinousas digl sustign alla pressa rumantscha e la repartiziun digls mandats da delegos alla radunanza da delegos.

Gio da treis onns anno en suprastanza e schef da programs stos sella tschertga d'en capo per igl ressort dallas emissiuings rumantschas da televisiung. Finalmaintg egl reuschia d'angascher signour lic. phil. Giusep Decurtins per chel impurtant post. El è gio an carica. Pianavant è signour Victor Meier-Cibello, tgi veva gio anfignen ossa collaboro bler per las emissiuings rumantschas, nia tscharnia scu regissour tar igl ressort dallas emissiuings rumantschas a Turitg.

Concludend chel rapport sponsa constatar cun satisfacziun, tgi igl onn 1975 ans ò do en detg stempel anavant chegl tgi appartigna igl andamaint dalla CRR e l'instituziung, tgi procurescha igls noss programs.

En cordial angraztgamaint maretan tot igls commembers digls divers organs dalla CRR, igl schef da programs dr. Clemens Pally, sies collaboratours stabels ed occasionals ed ansomma tot chels tgi on s'angaschea an ena furma u l'otra per igl radio e la televisiung rumantscha.

Stefan Sonder

Contribuziun annuala dallas vischnauncas

En consequenza dalla reorganisaziun dalla LR essan nus arrivai uonn pli tard che antruras a nossas vischnauncas cun nies appell da pagar lur contribuziuns. Quei po esser il motiv che diversas vischnauncas schiglioc fideivlas han buca pagau uonn lur contribuziun. Nus sperein denton ch'ellas sneghien buca lur sustegn alla LR per igl onn 1976. Entochen la fin da fevrer 1976 han las suandontas vischnauncas pagau lur contribuziun pils 1975:

Alvagni	40.—	Mustér	230.—	Silvaplana	100.—
Andeer	100.—	Müstair	20.—	Sur	10.—
Andiast	20.—	Preaz	30.—	Surava	50.—
Ardez	50.—	Puntraschigna	165.—	Surcasti	20.—
Bonaduz	100.—	*Ramosch	50.—	Surcuolm	10.—
Casti	50.—	Razén	50.—	Susch	20.—
Cumbel	10.—	Riom	30.—	Tumegl	20.—
Fuldera	20.—	Rueun	45.—	Tschlin	25.—
Glion	100.—	Sa. Maria	40.—	Valchava	10.—
Guarda	15.—	Sagogn	50.—	Vaz Su	400.—
La Punt	30.—	Samedan	200.—	Veulden	50.—
*Ladir	20.—	Scuol	170.—	Vuorz	50.—
Lantsch	40.—	Segl	50.—	Ziràn	40.—
Lavin	30.—	Sent	20.—	Zuoz	150.—

*per 1974

Scolettas sustenidas dalla LR 1975

Bravuogn	1 000.—	Samedan	2 000.—
Champfèr	500.—	Segl i. E.	500.—
Casti	500.—	Silvaplana	500.—
Donath	1 000.—	San Murezzan	500.—
Glion	500.—	Sumvitg	500.—
Guarda	500.—	Susch	1 500.—
Lantsch	1 000.—	Tavanasa	500.—
Mustér	1 000.—	Trin	500.—
Müstair	1 200.—	Tujetsch	1 000.—
Puntraschigna	500.—	Valchava	1 000.—
Rabius	1 000.—	Vella	1 000.—
Razén	500.—	Veulden	1 000.—
Sagogn	500.—	Zernez	500.—
		Zuoz	500.—

Quen dalla LR 1975

A. Quen General

Expensas

Organs e persunal

Cussegl	2 659.70	
Suprastonza	6 682.45	
President	3 600.—	
Nuder	748.—	
Cumissiuins	4 432.05	
Cussegl da scola	1 596.70	
Pagas secretariat	93 744.—	
Paga p. schubergiar	2 640.—	
Suppl. da carischia	23 713.70	
Suppl. fam. ed affons	3 360.—	
Suppl. experientscha	11 950.90	
SVS/SI/CCF	11 009.75	
Segirada d'accidents	353.55	
Contr. segirada d. spargn	2 218.—	
Contr. segirada pensiun	3 529.—	172 237.80

Cuosts da biro

Viadi e representaziun	7 112.65	
Material e masch. biro	17 260.65	
Francatura e vitgira	2 589.70	
Telefon	2 883.70	
Cuosts banca e schec post.	894.35	
Tscheins biros e magasin	9 627.—	
Scauld. biros e magasin	1 404.45	
Glisch e forza electr.	241.15	
Material p. schubergiar	94.70	
Reparaturas ed install.	1 114.60	43 222.95

Divers cuosts

Biblioteca ed archiv	644.15	
Abonn. per gasettas ed arch.	601.85	
Inserats	2 445.45	
Prop. gen., rapp. annual, scartiras d'orientaziun	5 079.70	
Lavurs tras tiarzas pers.	5 764.—	
Tscheins passivs	625.35	
Segirada da fiug	363.60	
Cuosts divers secretariat	516.—	
Restit. parziala al deficit	25 050.—	
Pressa romontscha	17 000.—	58 090.10

Subsidis

Subsidis regulars

Società Retorumantscha	5 950.—	
Romania	8 050.—	
Uniun dals Grischs	5 950.—	
Renania	5 950.—	
Uniung rum. d. Surmeir	5 950.—	
Uniun da Script. Rum.	1 600.—	
Cumün. Radio Rumantsch	200.—	33 650.—

Subsidis supplementars

Società Retorumantscha	3 050.—	
Romania	14 650.—	
Uniun dals Grischs	9 900.—	
Renania	3 300.—	
Uniung Rum. d. Surmeir	4 400.—	
URS p. Calender surmiran	2 281.80	37581.80

Per survetsch da referats 1 350.—

Per la fatscha d. n. vitgs 1 400.—

Divers subsidis

USR contrib. extraord.	1 838.60	
USR per cum. litt.	672.40	
USR per ovras litt. novas	3 590.—	
USR per seradas rom.	1 008.70	
UdG per «L'aviöl» e «Dun da Nadal»	900.—	
A particulars	29 000.—	
Renania per «Dun d. Nadal»	900.—	37 909.70

Scolettas

Pagas allas mussadras	76 038.10	
Paga p. schub. scolettas	5 280.—	
Paga all'inspectura	957.95	
Suppl. da carischia	17 039.90	
Suppl. d'experientscha	4 312.50	
SVS/SI/CCF	5 768.45	
Segirada d'accidents	697.—	
Cassa da prov. e da spargn p. mussadras	4 570.10	
Cuosts d. viadi p. surv.	470.40	
Cuosts d. viadi p. mussadras	461.80	
Ediziun «La Scoletta»	2 946.35	
Subsidi conf. CMR	450.—	
Cumpra material e mobiglias	1 000.—	
Tscheins scolettas	6 801.—	
Scauldament	1 485.15	
Glisch e forza electr.	282.20	
Material per schubergiar	44.—	
Subsidi a scolettas	20 200.—	
Cuosts divers	2 030.—	150 834.90

Cuors mussadras

Pagas p. instrucziun	47 489.85	
Suppl. da carischia	5 992.05	
Suppl. d'experientscha	2 492.60	
SVS/SI/CCF	2 113.15	
Segirada d'accidents	323.60	
Material e mieds didact.	2 996.45	
Tscheins	8 727.—	
Scauldament	1 589.95	
Glisch e forza	367.40	
Reparaturas	1 078.—	
Economia	7 961.40	
Cuosts divers	2 144.30	83 275.75

Cuosts specials per mantener il lungatg

Pil teater	4 736.10	
Per cuors da lungatg	27 129.25	
Mieds didactics romontschs p. scolas fund. tudestgas	5 749.40	
Cuors en scola	3 382.95	
Cuors audiov. sin cassetas	9 112.05	50 109.75
Total expensas		<u>669 662.75</u>

Entradas

Subsidis e contribuziuns

Subsidi d. Confederaziun	450 000.—	
Subsidi d. Cantun	200 000.—	
Contr. d. vischnaucas	2 788.30	652 788.30

Ord investiziuns

Tscheins	1 010.60	
Tscheins ord fonds	850.—	1 860.60

Entradas diversas

Contr. publ. p. scolettas	21 044.55	
Marcau da Cuera	10 000.—	
Marcau da Turitg	2 000.—	
Taxa dils scolarets	3 684.—	
Contr. scolaras cuors muss.	40 250.—	
«La Scoletta»	1 139.—	
Cuors da lungatg	14 705.10	
Marcau Cuera p. instr. rom.	2 000.—	
Entradas diversas	134.30	
Restit. suppl. p. affons	2 400.—	
Scuntr. cuosts ediziuns	37 440.15	
Entradas p. documentaziuns	123.40	
Cuors d. lungatg cassetas	20 658.50	155 579.—
Total entradas		<u>810 227.90</u>

B. Quen per las ediziuns

Expensas

Cuosts p. las ediziuns

Cudischets OSL	25 285.40	
Reed. Voc. tud.-rom. surs. (ord res. 10 000.—)	160 057.35	
Reed. Dicz. tud.-rum. lad.	10 471.60	
Reed. Nossas Praulas	12 750.—	
Historia d.litt.rom.	2 000.—	
Model lescha d. bagheg.	1 787.—	
Reed. Vierv ladin (ord res. 4 000.—)	17 300.—	
Canzuns	5 480.—	
Comment. const. fed.	2 355.50	
Il samaritan	2 000.—	
Emil e'ls detectivs	492.—	
Reed. La strietta	488.30	
Ils dus Indians	900.—	
Divers	22 275.65	263 642.80

Cuosts secundars

Scuntr. cuosts secretariat	37 440.15	
Taglia d'esit	1 813.—	
Cuosts da viadi	40.—	
Francatura e vitgira	250.—	
Propaganda	841.90	
Prospect da cudischs	9 567.—	
Sminuziun da valeta	2 448.20	52 400.25
Total expensas		<u>316 043.05</u>

Entradas

Contribuziuns

Fondo Cadonau per voc. surs.	20 000.—
Banca cantunala per voc. sursilvan	10 000.—
	<u>30 000.—</u>

Vendita

Divers cudischs	146 523.40
Total entradas	<u>176 523.49</u>

Quen general

Cuosts	669 662.75
Entradas	810 227.90
<i>Avanzament</i>	<u>140 565.15</u>

Quen d'ediziuns

Cuosts	316 043.05
Entradas	176 523.49
<i>Deficit</i>	<u>139 519.56</u>

Bilanza

Activas

Cassa	1 841.75	
Schec postal	14 624.47	
Quen current banca cantunala	33 597.15	
Debiturs divers	558.25	
Debiturs dallas ediziuns	15 531.10	
UdG per Ouvras P. Lansel	2 970.—	
Participaziun Radio Turitg	200.—	
Cudischs avon maun	<u>48 276.70</u>	117 599.42
Maschinas da biro	1.—	
Mobilias da biro	1.—	
Mobilias en scoletta	1.—	
Biblioteca LR e Caviezel	1.—	4.—
Activas transitoricas		1 777.25
Deficit	1 045.59	
	<u>26 163.52</u>	<u>25 050.50</u>
		67.93
Legat dr. P. Tuor	2 000.—	
Legat per scribents malsauns	908.—	
Legat dr. Felix Calonder	<u>15 000.—</u>	<u>17 908.—</u>
		<u>137 356.60</u>

Passivas

Crediturs divers	27 819.30	
Cassa d. spargn pers. LR	12 101.60	39 920.90
Emprest Fondo naz. per vocabularis	<u>12 530.—</u>	
Emprest Fondo naz. per Ouvras Lansel	<u>4 500.—</u>	17 030.—

Passivas transitoricas 4 781.70

Reservas per intents specials

Per ediziuns linguisticas	54 763.—	
Per ediziuns commemorativas	<u>2 953.—</u>	57 716.—

Legat dr. Pieder Tuor	2 000.—	
Legat per scribents malsauns	908.—	
Legat dr. Felix Calonder	<u>15 000.—</u>	17 908.—
		<u>137 356.60</u>

Rapport da revisiun

En la funcziun d'uffeci da controlla da Vossa societad vein nus controllau la bilanza, fatga per ils 31 da december 1975, sco era ils quens da gudogn e sperdita per il temps digl 1. da schaner entochen ils 31 da december 1975.

La bilanza siara da mintga vart cun fr. 137 356.60. Il quen da gudogn e sperdita dil quen general muossa suenter ina restituziun parziala al deficit da frs. 25 050.— in gudogn da frs. 140 565.15 ed il quen d'ediziuns ina sperdita da frs. 139 519.56.

Nossa controlla ha mussau ch'ils cudischs ein menai en uorden. Sin fundament da nossa controlla e dallas informaziuns retschevidas essan nus perschua di che la presentaziun dil resultat da gestiun e dalla situaziun dalla facultad corrispunda allas prescripziuns legalas e statutaricas. Nossa controlla dat buca caschun a remarcas specialas.

Ils detagls davart las dimensiuns da nossa controlla e las constataziuns fatgas ein francai en nies rapport separau.

Sin fundament dils resultats da nossa controlla proponin nus d'acceptar il present quen annual e la bilanza.

Cuera, ils 9 d'avrel 1976 Ca./ma

IGL UFFECI DA CONTROLLA
Il revisur dassignaus dalla
controlla da finanzas dil
Cantun Grischun
Ch. Cavegn